

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ В НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ

Юлія Халемендик

ДВНЗ «Запорізький національний університет»

Анотація:

У статті обґрунтовано методику дослідження ефективності моделі розвитку міжкультурної професійної компетентності майбутніх магістрів педагогіки вищої школи в умовах неформальної освіти. Визначено й схарактеризовано основні етапи педагогічного експерименту: підготовчий, констатувальний, формувально-узагальнювальний. Конкретизовано діагностичний інструментарій щодо визначення рівнів міжкультурної професійної компетентності майбутніх магістрів педагогіки вищої школи.

Ключові слова:

діагностика; критерії; майбутні магістри; модель; неформальна освіта; педагогічний експеримент.

Анотация:

Халемендик Юлия. Методика исследования эффективности модели развития межкультурной профессиональной компетентности будущих магистров педагогики высшей школы.

В статье обоснована методика исследования эффективности модели развития межкультурной профессиональной компетентности будущих магистров педагогики высшей школы в условиях неформального образования. Определены и охарактеризованы основные этапы педагогического эксперимента: подготовительный, констатирующий, формирующе-обобщающий. Конкретизирован диагностический инструментарий для определения уровней межкультурной профессиональной компетенции будущих магистров педагогики высшей школы.

Ключевые слова:

диагностика; критерии; будущие магистры; модель; неформальное образование; педагогический эксперимент.

Resume:

Khalemendyk Yulia. Methods of research of effectiveness of the development model for intercultural professional competence of future masters in pedagogy of higher school in non-formal education.

The article analyzes methods of effectiveness of development of the model for intercultural professional competence of future masters in pedagogy of higher school in non-formal education. Basic stages of the pedagogical experiment are identified and characterized: preparatory, ascertaining, forming and generalizing. Diagnostic tools for determining levels of intercultural professional competence of future masters in pedagogy of higher school are clarified.

Key words:

diagnostics, criteria, future masters, model, non-formal education, pedagogical experiment.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку України свідчить, що країна перебуває під впливом потужних глобалізаційних і євроінтеграційних процесів. Значно посилюються вимоги до конкурентоспроможності науково-педагогічних працівників, утверджується спрямованість на дослідницько-інноваційний тип розвитку вітчизняних вищих навчальних закладів, що ставить перед вищою освітою основне завдання – забезпечити якісну підготовку майбутніх викладачів і науковців. Освіта дорослого населення повинна не тільки підтримувати досягнутий у суспільстві рівень культури, а й формувати зразки майбутньої професійної діяльності викладачів, науковців, магістрів у міжкультурному іншомовному середовищі. Тому сучасна вища освіта повинна не тільки адекватно реагувати на соціально-економічні, політичні й культурні зміни в Україні, а й ураховувати світові загальнокультурні й освітні тенденції.

Професійна підготовка майбутніх магістрів педагогіки вищої школи як складник формальної, неформальної та інформальної освіти розглядається нами як така, що здійснюється шляхом навчання дорослих у магістратурі за спеціальністю специфічних категорій «Педагогіка вищої школи». Узагальнюючи ідеї андрагогічного, гуманістичного, компетентнісного,

культурологічного, особистісно-орієнтованого підходів, можна дійти висновку, що неформальна освіта майбутніх магістрів педагогіки вищої школи спрямована на забезпечення засвоєння дорослими знань, набуття вмінь і навичок, на самостійне здобуття й застосування отриманої навчальної інформації відповідно до професійних вимог, на набуття ціннісного досвіду розв'язання різноманітних професійних проблем. Наголосимо, що в процесі неформальної освіти дорослої аудиторії має відбутися не лише становлення професійної компетентності для виконання нормативної діяльності в межах компетенцій педагога вищої школи, а й цілеспрямований саморозвиток, який уможливорює реалізацію успішної професійної та соціокультурної діяльності майбутнього магістра в умовах сучасного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні питання професійної підготовки, змісту професійної освіти, різнотипні моделі фахівців досліджували відомі українські вчені А. Алексюк, І. Бех, С. Гончаренко, Р. Гуревич, М. Євтух, І. Зязюн, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, Л. Хомич, О. Щербак та ін.

Проблемою формування іншомовної компетентності займаються такі зарубіжні науковці, як І. Бім, Н. Гез, Е. Зеєр, Р. Мільруд, Є. Пасов, В. Сафонова, М. Свейн, Д. Хаймс та ін. Проблеми підготовки майбутніх фахівців

до професійного іншомовного спілкування присвячено праці вітчизняних дослідників Д. Демченко, О. Тарнопольського, О. Хоменка та ін. На необхідність управління процесом формування професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи вказала українська дослідниця І. Драч, яка вивчала специфіку підготовки магістрів спеціальності «Педагогіка вищої школи» [2].

Феномен міжкультурної професійної компетентності привертає увагу сучасних науковців. У сучасній вітчизняній педагогічній науці його досліджують з позицій світових освітніх тенденцій (Н. Авшенюк, Н. Ничкало), міжнаціональних і міжкультурних відносин (О. Огієнко, Л. Пуховська, Ж. Таланова), окремих складників професійної підготовки (С. Бабушко, О. Волярська, І. Секрет, І. Соколова). Важливість міжкультурної професійної компетентності фахівця обґрунтовано у вітчизняних дисертаційних дослідженнях І. Бахова, Н. Самойленко, С. Радула, А. Токаревої та ін.

Разом з тим, ми не виявили праці, у яких порушувалася й отримала розв'язання проблема розвитку міжкультурної професійної компетентності майбутніх магістрів педагогіки вищої школи в умовах неформальної освіти.

Формулювання цілей статті. Мета статті – обґрунтувати методику дослідження ефективності моделі розвитку міжкультурної професійної компетентності майбутніх магістрів педагогіки вищої школи в умовах неформальної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Українські науковці С. Гончаренко, І. Зязюн, Л. Лук'янова визначили, що перевірку результативності педагогічного процесу чи явища слід робити в контексті педагогічного експерименту. Він, на думку вчених, є основним методом науково-педагогічних досліджень, що інтегрує комплекс теоретичних, емпіричних і статистичних методів. Вітчизняні дослідники – П. Лузан, І. Сопівник, С. Виговська – під педагогічним експериментом розуміють організацію процесу, який дає можливість бачити зв'язки між досліджуваними явищами в цілісності й послідовності [3].

Метою педагогічного експерименту нашого дослідження є перевірка результативності моделі розвитку міжкультурної професійної компетентності (МПК) майбутніх магістрів педагогіки вищої школи в умовах неформальної освіти. Досягнення мети здійснювалося через визначення динаміки рівнів МПК майбутніх магістрів педагогіки вищої школи й викладачів, які працюють у магістратурі (спеціальність «Педагогіка вищої школи»), на етапах педагогічного експерименту.

Нами були визначені такі завдання педагогічного експерименту: 1) встановити проблеми розвитку МПК майбутніх магістрів педагогіки вищої школи в педагогічній теорії і практиці; 2) розробити методику педагогічного експерименту; 3) скласти науково-педагогічний супровід розвитку МПК майбутніх магістрів педагогіки вищої школи в умовах неформальної освіти; 4) визначити рівні МПК майбутніх магістрів педагогіки вищої школи; 5) перевірити ефективність моделі розвитку МПК майбутніх магістрів педагогіки вищої школи.

Гіпотеза експериментального дослідження полягала в припущенні, що успішність розвитку МПК майбутніх магістрів педагогіки вищої школи стає можливою завдяки дотриманню таких педагогічних умов: стимулювання мотиваційного компонента МПК у контексті соціальної активності майбутніх магістрів; посилення професійної спрямованості змістового компонента МПК на основі лінгвoseмантичного моделювання й структурного моніторингу якості знань; реалізація навчально-методичного супроводу діяльності майбутніх магістрів з розвитку МПК.

Методи педагогічного експерименту: функціонально-структурний аналіз психолого-педагогічної літератури для відбору матеріалу для проведення експериментальної роботи; анкетування, бесіди, вивчення нормативної та навчально-методичної документації, опитування, спостереження, психодіагностичні методики; методи математичної статистики.

Зазначимо, що експериментальна робота тривала впродовж 2012-2016 рр., а достовірність результатів педагогічного експерименту зумовлена використанням сукупних, прямих і опосередкованих вимірювань. Репрезентативність отриманих даних підтверджено сукупністю діагностичних методів. Важливим, на нашу думку, є вибір методів діагностування, яке було проведено згідно з твердженням, що найбільш перспективними в оцінюванні ефективності педагогічних явищ стають методи, що ґрунтуються на теорії ймовірності й математичній статистиці [1]. Підкреслимо, що ми приділили значну увагу відбору засобів опрацювання даних та інтерпретації результатів експерименту.

Педагогічний експеримент складався з трьох етапів: підготовчий, констатувальний, формуально-узагальнювальний. Перший етап був підготовчим, його метою було розроблення методики експериментально-дослідної роботи. Методи дослідження на підготовчому етапі – аналіз, бесіди, математичні методи з визначення репрезентативної вибірки, узагальнення. Отже, на підготовчому етапі проаналізовано теоретичні підходи до проблеми розвитку МПК, здійснено

аналіз окресленої проблеми в зарубіжній і вітчизняній науковій літературі; визначено поняттєво-категоріальний апарат дослідження. Згідно з завданнями підготовчого етапу експерименту ми визначили базу експерименту: Державний вищий навчальний заклад «Запорізький національний університет» (м. Запоріжжя), Класичний приватний університет (м. Запоріжжя), Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (м. Мелітополь). У педагогічному експерименті брали участь 283 респонденти (майбутні магістри спеціальності «Педагогіка вищої школи», а також 35 викладачів із зазначених вишів, які в минулому також навчалися в магістратурі за спеціальністю «Педагогіка вищої школи»).

Підкреслимо, що внаслідок усного опитування адміністрації мовних шкіл, тренінгових центрів, центрів інтенсивного вивчення іноземних мов тощо, які функціонують при визначених для нашого дослідження базових вишах, а також самих магістрів, з'ясовано, що 186 майбутніх магістрів педагогіки вищої школи й 35 викладачів магістратури навчалися іноземних мов в умовах неформальної освіти. Для проведення дослідно-експериментальної роботи ми розрахували репрезентативну вибірку, до якої увійшли 124 респонденти.

Другий етап нашого педагогічного експерименту – констатувальний. Його мета – встановити рівні МПК майбутніх магістрів педагогіки вищої школи. Методи: аналіз; анкетування; бесіди; вивчення навчальної документації; опитування; тестування; педагогічне спостереження; діагностичні методики. На цьому етапі проведено аналіз навчальних планів і програм мовних шкіл, центрів інтенсивного розвитку іноземних мов при інститутах, університетах тощо, аналіз посібників, навчальних і методичних розробок і рекомендацій; відібрано діагностичні методики й тести; сформульовано висновок про необхідність упровадження науково-педагогічного супроводу розвитку МПК магістрів педагогіки вищої школи як майбутніх викладачів і науковців.

Конкретизуємо діагностичний інструментарій визначення рівнів МПК. Для визначення рівнів МПК дорослих за мотиваційним критерієм ми провели діагностування мотиваційної сфери респондентів. Для з'ясування готовності до підвищення МПК ми використали методику діагностування мотивації досягнення успіху й уникнення невдач. Для визначення спрямованості мотивації респондентів щодо вдосконалення їхньої професійної компетентності було використано «Методику визначення мотивації особистості на підвищення

кваліфікації й визначення типу цієї мотивації». Для визначення рівнів МПК за комунікативно-інформативним критерієм проводилося з'ясування комунікативно-характерологічних особливостей респондентів і тестування знань, умінь і навичок для обґрунтування їхньої комунікативно-мовленнєвої діяльності в межах науково-педагогічної тематики (аудіювання, діалогічне мовлення, читання, письмо). Діагностика показника комунікативно-характерологічних особливостей особистості нами була проведена для того, щоб встановити базові характеристики майбутніх магістрів педагогіки вищої школи.

Варто акцентувати увагу на тому, що для проведення діагностичних зрізів щодо обґрунтування комунікативно-мовленнєвої діяльності в межах науково-педагогічної тематики респондентів ми розробили трирівневі тестові завдання, що відображають зміст навчального матеріалу з розвитку МПК майбутніх магістрів педагогіки вищої школи. Зазначимо, що тести для оцінювання МПК респондентів, які свого часу вивчали іноземну мову за професійним спрямуванням, базувалися на дескрипторах відповідного рівня володіння мовою, вміщених у «Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти». Пропонуються такі характеристики визначення показника комунікативно-мовленнєвої діяльності в межах науково-педагогічної тематики за комунікативно-інформативним критерієм: змістовність (відповідність теми, розкриття теми, обґрунтованість відображення комунікативних намірів і форм їх реалізації); когерентність (логічність викладу, чіткість структури, зв'язність висловлювань, реалізація комунікативного наміру); лексична адекватність (використання лексики відповідно до комунікативного наміру й визначеного рівня володіння англійською мовою); граматична коректність (дотримання правил орфографії та пунктуації, правильність уживання різноманітних граматичних структур); відповідність фонетичним нормам (правильність вимови, інтонації, темпу мовлення) [3]. Для розвитку МПК тестові завдання структуровані за низьким, середнім і високим рівнями.

Для визначення рівнів МПК респондентів за рефлексивним критерієм також було проведено опитування й застосовано методику визначення рівнів розвитку рефлексивності (за А. Карповим). Опитування враховує характеристики й основні вміння й навички з планування професійної діяльності в іншомовному середовищі: уміння оцінювати іншомовну професійну ситуацію щодо ухвалення відповідних дій; уміння моделювати й проектувати іншомовне професійне

спілкування; уміння й навички аналізувати, оцінювати й за необхідності коригувати намічені плани в разі зміни умов іншомовного професійного процесу; уміння й навички аналізувати й оцінювати свій іншомовний професійний досвід і співвідносити його з ситуаціями, що виникають; уміння усвідомлювати свої особливості, індивідуальні здібності й ураховувати їх у міжкультурному

професійному спілкуванні; навички виявляти причини успіхів і невдач у ході реалізації власних планів і професійних завдань; навички критичного мислення тощо.

Діагностичний інструментарій для визначення рівнів МПК майбутніх магістрів педагогіки вищої школи систематизовано в табл. 1.

Таблиця 1

Визначення рівнів МПК майбутніх магістрів педагогіки вищої школи

Критерій	Показники	Методики (тести)
Мотиваційний	1) готовність до підвищення рівня МПК	Методика діагностування мотивації досягнення успіху й уникнення невдач
	2) усвідомлення ролі МПК у подальшому професійному зростанні	Методика визначення мотивації особистості до підвищення кваліфікації й визначення типу цієї мотивації
Комунікативно-інформативний	1) комунікативно-характерологічні особливості особистості	Методика визначення комунікативно-характерологічних особливостей особистості
	2) комунікативно-мовленнєва діяльність у межах науково-педагогічної тематики	Тести
Рефлексивний	1) планування професійної діяльності в іншомовному середовищі	Опитування (авторська розробка)
	2) рефлексивність	Методика визначення рівня розвитку рефлексивності (за А. Карповим)

Третій етап педагогічного експерименту – формуально-узагальнювальний, метою якого стало впровадження й перевірка ефективності моделі розвитку МПК майбутніх магістрів педагогіки вищої школи. Методи: педагогічне спостереження; тестування; методи математичної статистики; методи перевірки статистичних гіпотез.

Наголосимо, що в умовах неформальної освіти переважна більшість майбутніх магістрів педагогіки вищої школи вдосконалюють міжкультурну професійну компетентність саме шляхом вивчення англійської мови. Вивчення інших іноземних мов (німецької, французької) практично не входить до кола професійних інтересів майбутніх викладачів і науковців. Це можна пояснити соціальними вимогами до професіоналізму сучасних науково-педагогічних працівників вищої школи й Указом Президента України про роль англійської мови [5].

У структурі формуально-узагальнювального етапу виокремлено змістову й процесуальну частину. За результатами анкетування майбутніх магістрів педагогіки вищої школи й проведення бесід з респондентами, змістова частина зазначеного етапу нашого дослідження будувалася на англійськомовному навчальному матеріалі. До неї ввійшли такі складники: навчальна програма «Англійська мова

для науково-педагогічних працівників університетів», комплекс навчальних занять, пакет тестових завдань. Зауважимо, що специфікою навчального матеріалу зазначених складників є їхня професійна орієнтованість на певну групу майбутніх магістрів.

Схарактеризуємо змістову частину формуально-узагальнювального етапу нашого експерименту. Важливим для нашого дослідження є твердження науковців про те, що в процесі розвитку МПК дорослих слід ураховувати їхні особистісні потреби й суспільні вимоги. На основі цих потреб ураховано загальні особливості процесу вдосконалення МПК дорослих в умовах неформальної освіти: дорослі усвідомлюють, навіщо вони вивчають іноземну мову; удосконалення МПК потребує активної участі й вмотивованості дорослого учня, а також практики; МПК покращуються в процесі виконання інтерактивних завдань.

За результатами вивчення зарубіжних і вітчизняних наукових джерел щодо змістовного наповнення навчання іноземних мов різних категорій дорослих, ми визначили пріоритетний аспект розвитку МПК фахівців різних галузей на прикладі навчання англійської мови: Cooperative Language Learning (спільне вивчення мови), Content-Based Instruction (навчання, що базується на контенті), Task-Based Instruction (навчання, що базується

на завданнях), Project-Based Instruction (навчання, що базується на проектах). Що ж до визначених видів навчання англійської мови фахівців різних галузей, то ми з'ясували, що для кожного виду повинна бути розроблена відповідна навчальна програма.

Підкреслимо, що в зв'язку з викладеним вище, як приклад нами була розроблена програма «Англійська мова для науково-педагогічних працівників університетів». Зауважимо, що в умовах неформальної освіти в центрі інтенсивного вивчення іноземних мов, де ми проводили частину експериментально-дослідної роботи, використовувати навчання, що базується на завданнях і проектах, поки неможливо. Це пояснюється тим, що викладачі, які працюють з дорослими учнями в установах неформальної освіти, не мають достатнього рівня андрагогічної, психолого-педагогічної й науково-дослідницької компетентностей. Застосовувана нами навчальна програма орієнтована на те, щоб за короткий час майбутні магістри педагогіки вищої школи набули вмінь і навичок спілкування англійською мовою для розв'язання професійних питань. Матеріал, що використовувався в процесі вивчення іноземної мови, сприяв усвідомленню дорослими необхідності підвищення рівнів МПК як запоруки особистісного й професійного розвитку.

Наголосимо, що в структурі розробленої програми є розділ, у якому висвітлюється організація самостійної роботи й наводяться завдання для самостійного опрацювання дорослими учнями навчального матеріалу. Самостійна робота з розвитку МПК майбутніх магістрів педагогіки вищої школи спрямована на їхнє заохочування до освіти впродовж життя й іншомовної самоосвіти. Зауважимо, що вивчення англійської мови, особливо в європейському контексті, виходить далеко за межі обов'язкової освіти. Активне використання процедурних знань є основою ефективного й самостійного вивчення мов дорослим упродовж життя. Отже, здобуття процедурних знань є важливою метою в рамках компетентнісного підходу до підвищення рівнів МПК майбутніх магістрів педагогіки вищої школи.

Окремо наголосимо на тому, що особливої уваги на формуально-узагальненому етапі педагогічного експерименту вимагає оцінювання якості засвоєння дорослими програмного матеріалу. Оцінювання передбачає визначення рівня сформованості іншомовних, соціокультурних і комунікативних знань і вмінь майбутніх магістрів педагогіки вищої школи. Результативність цього оцінювання передбачає визначення досягнень зазначеної категорії

магістрів щодо оволодіння ними англійською мовою, відповідно до визначених навчальних цілей і «Загальноєвропейських рекомендацій».

Процесуальна частина складеного нами формуально-узагальнювального етапу педагогічного експерименту спрямована на визначення рівнів МПК на початку й наприкінці цього етапу. Ця частина передбачала впровадження спеціально організованого навчання дорослих, науково обгрунтовану комплектацію експериментальної й контрольної груп респондентів, проведення діагностування й узагальнення отриманих результатів. Спеціально організоване навчання дорослих передбачало формальне академічне навчання й враховувало особливості професійної спрямованості дорослих учнів, їхні професійні, особистісні інтереси. Підкреслимо, що оволодіння майбутніми магістрами педагогіки вищої школи англійською мовою передбачало не лише розуміння змістової лексики, а й уміння й навички класифікації, порівняння, синтезу, узагальнення англійськомовної інформації. Визначені вміння й навички набувалися одночасно зі змістовими навичками, навичками обробки англійськомовної професійної й загальнокультурної інформації, соціокультурними, соціолінгвістичними та комунікативними навичками.

Отже, розроблена нами методика дослідження ефективності моделі розвитку МПК майбутніх магістрів педагогіки вищої школи забезпечує системність, цілісність і послідовність проведення етапів педагогічного експерименту.

Сформулюємо рекомендації з розвитку МПК майбутніх магістрів педагогіки вищої школи на внутрішньоуніверситетському рівні щодо функціонування в структурі вищої установ неформальної освіти дорослих. Так, зокрема, для професійного зростання майбутніх магістрів педагогіки вищої школи на внутрішньоуніверситетському рівні в умовах неформальної освіти необхідно забезпечити реалізацію компонентів запропонованої нами моделі розвитку МПК майбутніх магістрів педагогіки вищої школи. Умовно розвиток МПК зазначеної категорії магістрів у межах діяльності установ неформальної освіти в структурі вищого навчального закладу можна поділити на три етапи: підготовчий, основний, заключний.

На підготовчому етапі доцільно чітко усвідомити управлінцям різного рівня (ректор, проректори з наукової, навчально-методичної роботи, декани, завідувачі кафедр) значення підвищення МПК майбутніх викладачів і науковців для підвищення якості навчання в магістратурі. Цей етап, на нашу думку, є вагомим для дієвості неформальної освіти дорослих, оскільки від послідовних дій

в управлінні процесом підвищення професійної компетентності магістрів педагогіки вищої школи як майбутніх викладачів і науковців залежить результативність розвитку складників МПК.

На основному етапі має здійснюватися цілепокладання, планування, корекція напрямів роботи для оновлення діяльності установ неформальної освіти дорослих при ВНЗ; підбір і підготовка викладачів для проведення занять з дорослою аудиторією; розроблення методичного інструментарію, що передбачає підбір чи розробку тестів оцінювання навчальних досягнень дорослих та їх апробацію; підготовка інструктивно-методичних матеріалів для викладачів і дорослих учнів; розроблення методичних рекомендацій для викладачів установ неформальної освіти щодо підвищення рівня їхньої андрагогічної компетентності й професіоналізму. Рекомендуємо всіх учасників розвитку МПК в умовах неформальної освіти дорослих зробити суб'єктами науково-педагогічного супроводу.

На заключному етапі розвитку рекомендуємо проводити дослідження, які дають змогу відстежити динаміку змін у міжкультурній професійній компетентності магістрів педагогіки вищої школи як майбутніх викладачів і науковців, спланувати подальшу навчально-

методичну роботу установ неформальної освіти для підвищення кваліфікації зазначеної категорії магістрів.

Висновки. Отже, урахування основних складників методики дослідження ефективності моделі розвитку міжкультурної професійної компетентності майбутніх магістрів педагогіки вищої школи в умовах неформальної освіти, обґрунтування рекомендацій з розвитку МПК майбутніх магістрів педагогіки вищої школи дає підстави запропонувати вдосконалення навчальних програм курсів, що відображають складники міжкультурної професійної компетентності науково-педагогічних працівників в установах неформальної освіти дорослих шляхом їх модифікації. Рекомендовано використовувати розроблену методику для магістрантів спеціальності «Педагогіка вищої школи» й викладачів установ неформальної освіти для підвищення ефективності навчання дорослих і формування їхньої готовності до професійного саморозвитку.

У подальшому плануємо розглянути проблему розроблення науково-практичних рекомендацій з розвитку МПК майбутніх магістрів педагогіки вищої школи на загальнодержавному рівні, а також безпосередньо на рівні установ неформальної освіти дорослих.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям / Семен Устимович Гончаренко. – К.: Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. – 278 с.
2. Драч І. І. Управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи: теоретико-методичні засади. Монографія / І. І. Драч. – К.: «Дорадо-Друк», 2013. – 456 с.
3. Лузан П. Г. Основи науково-педагогічних досліджень: навч. посібник / Лузан П. Г., Сопівник І. В., Виговська С. В. – [4-е вид. доп.]. – К.: НАКККіМ, 2012. – 368 с.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва]. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
5. Указ президента України № 641/2015 «Про оголошення 2016 року роком англійської мови в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/6412015-19560> (28. 05. 2016).

Рецензент: Троїцька Т.С. – д.філософ.н., професор

Відомості про автора:

Халемєндик Юлія Євгенівна
halemendyk@gmail.com

Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, 69063, Україна
doi: <http://dx.doi.org/10.7905/nvmdpu.v0i16.1393>

Матеріал надійшов до редакції 31. 05. 2016 р.
Прийнято до друку 24.06.2016 р.

References

1. Honcharenko, S. U. (2008). *Pedagogical researches: methodological advice to young researchers*. Kyiv : Vinnytsia : DOV "Vinnytsia". [in Ukrainian]
2. Drach, I. I. (2013). *Control of forming of professional competence of masters in pedagogy of higher school: theoretical and methodic principles. Monograph*. Kyiv : "Dorado-Druk". [in Ukraine]
3. Luzan, P. H., Sopivnyk, I. V., Vyhov's'ka, S. V. (2012). *Basics of scientific and pedagogical researches: study guide. 4th edition*. Kyiv : NAKKKiM. [in Ukraine]
4. Nikolaieva, S. Yu., Ed. (2003). *EU-recommendations for language education: learning, teaching, evaluation*. Kyiv : Lenvit. [in Ukrainian]
5. Decree of President of Ukraine No 641/2015 "On declaration of the year of 2016 as the year of English in Ukraine" [Electronic resource]. Retrieved from : <http://www.president.gov.ua/documents/6412015-19560> [in Ukrainian]